

пам'ять, уява, спостережливість, мислення); 3) молодших і старших підлітків у процесі сприймання літературних творів необхідно навчати художньо-образному мисленню, розвиваючи естетичну сприйнятливність, уяву, спостережливість, пам'ять, логічне, асоціативне мислення, аналітичні та творчі здібності, уміння встановлювати асоціативні зв'язки, узагальнювати та конкретизувати тощо.

Література:

1. Бельський Г.И. Література в школі. Вчора и сьогодні. Книга для учителя. М. 2012. 159с.
2. Г. С. Костюк – особистість, вчений, громадянин: До 110-ї річниці від дня народження. За ред. С. Д. Максименка; упоряд. В.В. Андрієвська. К. 2010. С. 10–20.
3. Султанов Ю. І. Особливості літературного розвитку учнів 5-7 класів. *Зарубіжна література в навч. закл. України*. 2001. № 8. С. 3-12.
4. Фельдштейн Д.И. Трудный подросток. М.– Воронеж. 2008. 112 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-19>

ДІТИ З ТИПОВИМ РОЗВИТКОМ ЯК ОБ'ЄКТ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Чопік О. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри корекційної педагогіки та інклюзивної освіти

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна*

Актуальною проблемою інклюзивної освіти є формування позитивних взаємин учнів з типовим розвитком та їхніх ровесників з особливими освітніми потребами. На формування дружніх стосунків школярів впливає багато чинників, зокрема, ставлення класних керівників, вчителів предметів, батьків дітей з типовим розвитком до учнів з особливими освітніми потребами, узгодженість дій учасників команди психолого-педагогічного супроводу щодо формування колективу, психологічний клімат інклюзивного класу тощо.

Становлення соціальних взаємостосунків у інклюзивному класі досліджено у роботах Валлегем, Р. Коззуол, А. Конопльової, З. Лютфійя, С. Миронової, М.Матвєєвої, Е. Новицькі, В. Олешкевича, В. Трофімової, Р. Фріз, О.Чопік, Murray-Seegart, Peck, Donaldson, Pezzoli, Staub та інших. Незважаючи на численні дослідження, присвячені питанням інклюзивної освіти, проблема ставлення дітей з типовим розвитком до однокласників з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі у спеціальній педагогіці системно не вивчалась.

Метою нашого дослідження є вивчення ставлення дітей з типовим розвитком до ровесників з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти.

М. Матвєєва зазначає, що в умовах інклюзивної освіти діти з типовим розвитком поставлені перед необхідністю будувати стосунки з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Однокласники з особливими освітніми потребами можуть викликати у них страх, відразу, зневагу, зверхність, жалість, інтерес тощо. Важливо, щоб учні з типовим розвитком могли усвідомлювати, приймати ці почуття і справлятися з ними [1, с. 159].

Т. Соловійова провела опитування учнів 7-9 класів закладів загальної середньої освіти, у яких ще не впроваджено інклюзивне навчання. Досліджувалось ставлення підлітків до проблеми інвалідності та до людей з особливими освітніми потребами, а також визначався ступінь сформованості в учнів ціннісного, теоретичного та практичного компонентів готовності до взаємодії з ровесниками з особливостями психофізичного розвитку. Результати дослідження показали достатньо низький рівень готовності школярів з типовим розвитком до взаємодії з однолітками з особливими потребами. Визначено, що найменше сформований практичний компонент [2, с. 174].

Ми провели дослідження у закладі загальної середньої освіти м. Кам'янець-Подільського, в якому запроваджене інклюзивне навчання протягом останніх десяти років. Метою дослідження було з'ясувати в учнів з типовим розвитком, чи розуміють вони поняття «інклюзивна освіта», чи є в їхньому класі учні з особливими освітніми потребами, як вони ставляться до спільного навчання з ровесниками з особливостями психофізичного розвитку, як, на їхню думку, впливає спільне навчання з дітьми з особливими освітніми потребами на організацію освітнього процесу у класі, чи є у них друзі з особливими освітніми потребами, чи дружили би вони з однокласником, у якого є проблеми зі здоров'ям.

У дослідженні брали участь 51 учень 9-11 класів. Основним методом дослідження було анкетування. Анкету кожен респондент

заповнював індивідуально, у письмовій формі. Анкетування було анонімним.

На запитання, що таке інклюзивна освіта, 92,16 % дітей з типовим розвитком дали наступні відповіді: *«учні з особливими потребами», «люди з відхиленням», «це діти з вадами, які навчаються з здоровими учнями», «це освіта дітей з вадами з дітьми, у яких все нормально», «освіта для дітей з вадами», «де разом навчаються діти, які мають проблеми зі здоров'ям і здорові діти», «це освіта, яка передбачає спеціальне навчання учнів, у яких порушення зору, ДЦП, мовлення, проблеми із здоров'ям», «це освіта, яка допомагає дітям з особливими освітніми потребами навчатися», «освіта для всіх дітей», «це школа, яка може працювати з любими дітьми, з дітьми, які мають вади», «це коли у твоєму класі є діти, у яких є проблеми зі здоров'ям», «це коли в різних освітніх закладах приймають «особливих» дітей та допомагають їм вчитися та, можливо, побороти або запобігти подальшому розвитку різних хвороб», «це коли в одному класі навчаються діти з особливими освітніми потребами і діти із звичайними потребами», «кожна людина, незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, має право на одержання освіти, якість якої не різниться від якості освіти здорових людей» тощо. 7, 84 % опитаних не відповіли на запитання. Можна припустити, що ці учні не володіють знаннями про інклюзивну освіту.*

На запитання, чи є в їхньому класі діти з особливими освітніми потребами, 58,82 % учнів відповіли позитивно; 25,49 % респондентів вказали, що не знають; 15,69 % дали негативну відповідь. Хоча у всіх цих класах навчаються школярі з особливостями психофізичного розвитку.

70,59 % опитаних зазначили, що позитивно ставляться до інклюзивного навчання з ровесниками з особливими освітніми потребами; 29,41 % – не визначились щодо цього питання; ніхто з учнів не дав негативної відповіді.

На запитання, як впливає спільне навчання з дітьми з особливими освітніми потребами на організацію освітнього процесу у класі, старшокласники відповіли наступним чином: *«не впливає», «все залежить від складності захворювання», «їм потрібно більше часу і уваги», «позитивно впливають на мене такі люди», «позитивно», «нормально, це не змінює ситуацію, вони такі ж як усі люди», «не має різниці», «усі у класі однакові, тому проблем з навчанням у класі немає», «ніяк не впливає, усі дуже гарно спілкуються між собою, це не складає труднощостей», «впливає позитивно, діти однаково розвиваються у класі, показують однакові свої можливості»,*

«нейтрально», «я відношуся до цього позитивно, тому що ніяких проблем у навчанні з ними», «добре, тому що діти з вадами навчаються бути і жити в суспільстві», «не заважають», «з одного боку, така освіта має трохи негативний вплив, адже буде звертатися увага на особливу дитину, її потреби, але навколо цієї дитини може утворитися дружній колектив, який об'єднається для допомоги дитині», «я думаю, що добре, тому що не важливо, яка людина, важлива її думка, душа», «такі учні можуть інколи заважати на уроках», «з учнями, у яких діагноз аутизм, звичайно складніше вчитися» тощо.

58,82 % респондентів відповіли, що мають друзів з особливостями психофізичного розвитку; 37,25 % школярів відповіли негативно на це запитання; 3,92 % учнів не відповіли на запитання.

92,16 % учнів вказали, що дружили б з однокласником, у якого є проблеми зі здоров'ям, обґрунтувавши це так: *«я б дружив, яка різниця є проблеми зі здоров'ям чи ні, якщо це добра людина, то я буду дружити», «все залежить від людини, спільних інтересів, форми спілкування», «здоров'я на дружбу не впливає», «діти, які мають проблеми зі здоров'ям – це також люди, які хочуть мати друзів, які завжди будуть допомагати їм», «я би дружила з таким однокласником, тому що він не відрізняється від нас», «люба людина може бути нездоровою і опинитись на місці цієї дитини, тому я би спілкувалася», «для мене в людині важливе спілкування та відвертість, чесність, якщо в людини це є, то я буду з нею спілкуватися», «для мене це не є бар'єром для спілкування», «потрібно мати повагу до всіх і давати підтримку тим, хто це бажає», «дружба не залежить від якихось фізичних вад другої людини» тощо. 7,84 % опитаних не визначились щодо цього питання.*

Результати анкетування свідчать, що загалом школярі з типовим розвитком мають уявлення про поняття «інклюзивна освіта». Більше дві третіх респондентів позитивно ставляться до спільного навчання з ровесниками з особливими освітніми потребами, оскільки найчастіше вони не перешкоджають організації освітнього процесу на уроках. Більше половини учнів з типовим розвитком мають друзів з особливими освітніми потребами. Майже всі школярі вказали, що порушення психофізичного розвитку не є перешкодою для встановлення дружніх стосунків з ровесниками з особливими освітніми потребами.

Результати нашого дослідження спростовують стереотип щодо негативного ставлення дітей з типовим розвитком до однокласників з особливими освітніми потребами [2, с. 49]. Проте лише завдяки спільним зусиллям учасників команди психолого-педагогічного

супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку можна забезпечити сприятливу соціально-психологічну атмосферу в інклюзивному класі, в якому школярі з особливими освітніми потребами будуть повноцінними членами учнівського колективу.

Література:

1. Інклюзивна освіта: теорія та практика: навчально-методичний посібник / [Колектив авторів; За заг. ред. С. П.Миронової]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Частина 2. 184 с.
2. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
3. Соловійова Т. Г. Підготовка школярів до взаємодії з однолітками з особливими потребами. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: Соціально-педагогічна. 2016. Вип. 26. С. 174-184.